

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Türkiye’de Katılım ve Kamu Bankacılık Sektörlerinin Performans Analizi

Metin AKTAŞ¹

*Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü
Orcid id: 0000-0003-4366-8687*

Zabiullah DARWISH

*Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Bölümü
Orcid id:0000-0001-8855-9738*

Participation And Public Banking Sectors Performance Analysis In Turkey

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze the comparative performance of participation and public banking sectors operating in Turkey. The analysis is carried out using the annual data covering the period 2015-2020 and the CAMELS method. Within the scope of CAMELS method, capital adequacy, asset quality, management performance, earning power, liquidity and sensitivity to market risks of participation and public banks sectors operating in Turkey are analyzed comparatively. As a result of the analysis, it was concluded that the public banking sector is in a better position than the participation banking sector in terms of capital adequacy, asset quality, earning power and sensitivity to market risks, and the participation banking sector is in a better position than the public banking sector in terms of management quality and liquidity.

Key Words: Participation Bank, Public Bank, CAMELS Analysis.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de faaliyette bulunan katılım ve kamu bankacılık sektörlerinin karşılaştırmalı olarak performanslarının analiz edilmesidir. Analiz, 2015-2020 dönemini kapsayan yıllık veriler ve CAMELS yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmektedir. CAMELS yöntemi kapsamında, Türkiye’de faaliyette bulunan katılım ve kamu bankacılık sektörlerinin sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, yönetim kalitesi, kazanma gücü, likidite ve piyasa risklerine duyarlılık durumları karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Yapılan analiz sonucunda, sermaye yeterliliği açısından, aktif kalitesi açısından, kazanma gücü açısından ve piyasa risklerine duyarlılık açısından kamu bankacılık sektörünün katılım bankacılığı sektörüne göre daha iyi durumda olduğu, yönetim kalitesi açısından ve likidite açısından ise katılım bankacılığı sektörünün kamu bankacılığı sektörüne göre daha iyi durumda olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankaları, Kamu Bankaları, CAMELS Analizi.

¹ **Sorumlu Yazar:** Prof.Dr. Metin AKTAŞ, E-Mail: maktas@ohu.edu.tr

Giriş

Katılım bankacılığını da içeren faizsiz finans sistemleri, tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları faizsiz finansman modellerine uygun bir şekilde değerlendirmekte ve oluşan kar yada zararı tasarruf sahipleri ile ortaklık esasına dayalı olarak paylaşmaktadır (Yurttadur ve Demirbaş, 2017: 90). Diğer bir ifade ile faizsiz sistem ya da katılım bankacılığı, elde edilen gelirin kar ve zarara dayalı olarak paylaşıldığı ve bütün parasal işlemlerin bir mal veya hizmete karşılık geldiği bir sistem olarak belirtilebilir (Avcı and Aktaş, 2015, p.43).

Katılım bankacılığı çalışmaları ilk olarak 1963-1967 yılları arasında Mısır'da başlamış ve 1971 yılında ilk katılım bankası kurulmuştur. Türkiye'de katılım bankacılığı faaliyetlerine ilişkin yasa 1983 yılında çıkarılmış ve ilk katılım bankası "Özel Finans Kurumu" adıyla 1985 yılında kurulmuştur. 1999 yılında katılım bankalarıyla ilgili ilk düzenlemeler yapılarak, katılım bankacılığı, Bankacılık Kanunu kapsamına alınmıştır. 2005 yılındaki düzenleme ile de "Özel Finans Kurumu" olan ismi "Katılım Bankası" olarak değiştirilmiştir (Yurttadur ve Demirbaş, 2017: 90).

Son dönemlerde devlet bankalarının katılım bankacılığı alanındaki artan faaliyetlerinin etkisi ile Türk Bankacılık Sektöründe katılım bankalarının payı ve dolayısı ile önemi giderek artmaktadır. Halkın dini inançları gereği faiz içeren finansal sistemlere mesafeli duruşu, faizli bankaların yanında katılım bankalarının da bankacılık sektöründe kendilerine yer bulmalarını ve yine devlet bankalarının katılım bankaları kurarak sektördeki paylarını arttırmalarını sağlamıştır (Bektaş ve Seki, 2018:198).

Ülkemizde katılım bankacılığı sektörünün giderek önem kazanması ve faaliyet hacminin artması ile birlikte, bu kurumlar ile ilgili yapılan araştırmalar da önem kazanmıştır. Katılım bankacılığı ve faizli bankacılığın karlılık, risk ve finansal performans gibi kriterlere dayalı olarak karşılaştırmalı analizlerinin yapıldığı çeşitli bilimsel çalışmalar ön plana çıkmaktadır. Ülkemizde kamu bankalarının katılım bankacılığı sektöründe faaliyet göstermeye başlamalarının bir sonucu olarak da, katılım bankaları ile kamu bankalarının karşılaştırmalı performans analizlerinin yapılması önem kazanmaktadır.

Katılım bankacılığı ve kamu bankacılığı sektörlerindeki yatırımcılara ve yöneticilere karar aşamalarında ışık tutması, bu sektörlerdeki araştırmacı ve akademisyenler için yararlı olması ve özellikle de ülkemizde katılım bankacılığı faaliyet hacminin artış göstermekte olmasından dolayı bu çalışma önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, 2015-2020 dönemi için Türkiye'de faaliyette bulunan katılım ve kamu bankacılık sektörlerinin performansları yıllık veriler kullanılarak CAMELS yöntemi ile karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Dolayısıyla, hem katılım bankacılığının hem de kamu bankacılığının, CAMELS performans kriterleri kapsamında, ne derece başarılı ya da başarısız oldukları karşılaştırmalı olarak belirlenmektedir.

Literatür Taraması

Dünya'da 1970'li yıllarda, Türkiye'de ise 1980'li yıllarda banka olarak kurulup faaliyet gösteren katılım bankalarının performans durumlarının analiz edilmesi ile ilgili bir çok yayın yapılmıştır. Bu yayınlardan bazıları, katılım bankalarının performansını kendi içerisinde analiz ederken bir kısmı da diğer banka türleri ile performans karşılaştırmasına dayalı olarak yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalardan bazıları aşağıda yer almaktadır.

Rozzani, Nabilah ve Rashidah (2013) Malezya'da yapmış oldukları çalışmada, CAMELS Modelini kullanarak 2008-2011 dönemi için 16 katılım bankasının ve 19 faizli bankanın performanslarını karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Yaptıkları analiz, Malezya'daki faizli bankaların ve katılım bankalarının birbirlerine yakın bir performansa sahip olduklarını göstermiştir.

Rahman ve Islam (2017), CAMEL analiz yöntemini kullanarak Seçilmiş bazı Bangladesh Özel Ticari Bankalarının performanslarının karşılaştırılmasını amaçlamışlardır. Yapılan analizin sonucunda, Eastern Bank'ın seçilen tüm bankalar arasında en yüksek performansa sahip olduğunu belirlemişlerdir.

Erol, Baklaci, Aydoğan ve Tunç (2014) yaptıkları çalışmada, CAMELS yaklaşımını kullanarak Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankaları ile faizli bankaların performanslarının karşılaştırılmasını amaçlamışlardır. Elde edilen sonuçlara göre, katılım bankaların karlılık ve varlık yönetimi konusunda faizli bankalara göre daha iyi performans gösterdiği, ancak piyasa risk duyarlılığı konusunda faizli bankaların daha iyi durumda olduğu görülmektedir.

Bektaş ve Seki (2018) veri zarflama analiz yöntemi ile yaptıkları çalışmada, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 19 mevduat ve 3 katılım bankasının 2010-2016 dönemi için verimliliklerini karşılaştırmışlardır. Yapılan analiz sonucunda, tüm bankaların etkinliğinin düşük olduğu, buna karşın katılım bankalarının faizli bankalara göre rekabet güçlerinde bir düşüş yaşandığı sonucuna ulaşmışlardır.

Gezen (2019), çok kriterli karar verme tekniklerinden Entropi ve WASPAS yöntemlerini kullanarak, Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarını 2010-2017 dönemine ait performanslarına göre sıralamayı amaçlamıştır. Elde edilen sonuçlara göre; 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 ve 2015 yıllarında en iyi performansı Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.'nin; 2016 ve 2017 yıllarında ise en iyi performansı Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.'nin gösterdiği tespit edilmiştir.

Bayrama'nın (2019) yapmış olduğu çalışmada, katılım bankacılığı sektörünün incelenmesi amaçlanmıştır. Türkiye'de faaliyetlerini sürdüren 5 katılım bankasının finansal performansı 2016-2019 dönemi için analiz edilmiştir. Performans kriteri olarak bankaların 10 adet finansal oranı kullanılmış ve bu 10 kriterin önem ağırlıklandırması objektif bir yöntem olan CRITIC ile yapılmıştır. Bankaların kriterler açısından sıralanmasında ise PROMETHEE I-II yöntemi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre ilgili yıllarda Ziraat Katılım A.Ş.'nin en yüksek performanslı banka olduğu görülmüştür.

Altan, Yusufazari ve Bedük (2014), CAMEL yöntemini kullanarak Türkiye'deki kamu ve özel sermayeli Türk bankalarının 2005-2012 döneminde finansal performanslarını karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Yapılan analizin sonuçları, genel olarak Ziraat Bankası'nın performansının en üst sırada, Tekstil Bankası'nın ise en alt sırada yer aldığını göstermiştir. Elde edilen diğer bir sonuç ise, kamu ve özel sektör bankalarının performansları arasında önemli bir fark olduğudur.

Akyüz, Soba ve Yeşil (2020), CAMELS yöntemini kullanarak yaptıkları çalışma ile Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının 2013-2017 yılları arasındaki performanslarını karşılaştırmışlardır. Analiz sonucunda, genel olarak katılım bankalarının performansının 2015 yılından itibaren düşüş gösterdiği tespit edilmiştir.

Kevser (2021) yapmış olduğu çalışmada, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 12 bankanın 2013-2018 dönemi için finansal performanslarını karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırmada, sermaye yeterlilik, kârlılık, aktif kalitesi, likidite ve gelir-gider yapısı oranlarından oluşan 13 adet finansal oran kullanılarak kamu bankalarının, özel bankaların, yabancı bankaların ve katılım bankalarının finansal performansı ölçülmüştür. Analiz sonuçlarına göre, sermaye yeterliliğinde özel bankaların, kârlılıkta kamu bankalarının daha iyi performans sergilediği, buna karşın katılım bankalarının aktif kalitesi ve likidite açısından iyi durumda olmadığı anlaşılmıştır. Karlılık açısından ise en başarılı performans, yabancı bankalar sahip olmuştur.

Özkan (2019) yapmış olduğu çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren 5 katılım bankasının 2016-2018 dönemi için performans düzeylerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Yaptığı analiz sonucunda, en iyi performansı gösteren bankanın Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. olduğunu tespit etmiştir.

Karavardar ve Çilek (2020), yaptıkları çalışmada, 2016-2018 dönemi için Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının performanslarının sıralamasını yapmışlardır. Beş katılım bankasının analiz edildiği çalışma sonucunda, en iyi finansal verimliliğe sahip olan katılım bankasının Vakıf Katılım olduğu belirlenmiştir.

Yöntem ve Veriler

Türkiye'deki katılım bankacılığı ve kamu bankacılığı sektörlerinin 2015-2020 dönemi için performanslarının karşılaştırıldığı bu çalışmada, CAMELS yöntemi ve bu yöntem çerçevesinde dikkate alınan 11 finansal oran kullanılmaktadır. Çalışma ile ilgili analiz, 2015-2020 dönemini kapsadığı için, 2014 yılı sonunda aktif olan 3 katılım bankası ve 3 kamu bankası kullanılabilmiştir. Analizde kullanılan finansal oran verileri, bankaların bilanço ve gelir tablolarından yararlanarak elde edilmiştir.

Analizde kullanılan CAMELS yöntemi, şirket ve bankaların 6 farklı finansal durumu dikkate alınarak, finansal performans değerlemesinin yapıldığı bir yöntemdir. Bu finansal durumlar, sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, yönetim kalitesi, kazanma gücü, likidite ve piyasa risklerine duyarlılık unsurlarından oluşmaktadır (Uniform Financial Institutions Rating System 1997: 4-9).

Sermaye Yeterliliği

Sermaye Yeterliliği, bir bankanın faaliyet gücünü yansıtan önemli göstergelerden birisidir. Bu oran, mevduat sahiplerini olası kayıplardan korumak ve uluslararası finansal sistemlerin istikrarını ve verimliliğini artırmak için kullanılır. Aynı zamanda, banka sermayesinin risklere karşı yeterliliğini ölçer (Karlyn, 1984: 17-30).

Aktif Kalitesi

Bankaların mali gücünün derecesi, sahip olunan varlıkların kalitesi ile değerlendirilebilir. Varlık kalitesinin güvencesi, bankanın temel gerekliliği olarak kabul edilmektedir. Bankaların karşılaştığı en büyük risklerden birisi, takipteki kredilerdeki artış nedeniyle oluşabilecek kredi zararları riskidir (Grier, 2007).

Yönetim Kalitesi

Yönetim kalitesi, bankaların ayakta kalmasını ve büyümesini sağlayan CAMEL modelinin bir diğer hayati parametresidir. Sağlam bir yönetim, herhangi bir kuruluşun performansının anahtarıdır. Yönetim verimliliği, bir organizasyonun başarısında önemli bir

rol oynar ve yönetim sisteminin dinamik ve değişen bir ortama hızla uyum sağlamasını sağlar (Grier, 2007).

Kazanma Gücü

Kazanma gücü, bankaların istikrarlı bir şekilde kar sağlama ve bu durumu sürdürme yeteneğini ifade eder. Kazanma gücü, aynı zamanda kurumların karlılığını ve performansını değerlendirmek için çok önemli bir kriter olarak kabul edilmektedir. Kazanma gücü, riskli faaliyetlerden kaynaklanabilecek olumsuz durumlara karşı bankanın direnebilmesini sağlar. Benzer şekilde, kazanma gücünün yüksek olması, bankanın mevcut ve gelecekteki operasyonlarını yürütmesine, sermaye tabanını artırmasına, hissedarlara temettü ödemesine, kayıpları karşılama kapasitesini artırmasına ve ayrıca işin genişlemesini sağlamasına yardımcı olur (Uniform Financial Institutions Rating System 1997: 7).

Likidite

Likidite, bankanın finansal yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyetini yansıtan çok önemli bir unsurdur. Yeterli likidite, kısa vadeli yükümlülükleri karşılamak için banka tarafından tutulan yeterli likit fon anlamına gelmektedir. Bankalar, kısa vadeli mevduatları harekete geçirerek veya varlıklarını hızlı bir şekilde nakde çevirerek finansal yükümlülüklerini yerine getirebilirler (Duttweiler, 2009: 1).

Piyasa Risklerine Duyarlılık

Bankaların piyasadaki faiz oranı, döviz kuru, emtia fiyatı, hisse senedi gibi değişkenlik gösteren unsurlardan etkilenmesi durumuna “piyasa riskine duyarlılık” denilmektedir. Özellikle, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin finansal piyasalarındaki değişkenliğin yani riskin yüksek olması, bankaların piyasa riskine karşı duyarlılığının önemini bir kat daha artırmaktadır. Diğer bir ifade ile, bankaların piyasa riskine duyarlılığının yüksek olması, finansal krizlerle karşılaşma ihtimallerinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Analizde kullanılan oranlar, aşağıdaki Tablo -1’de yer almaktadır.

Tablo -1: Analizde Kullanılan Oranlar

CAMEL Oranları	Oran Açıklamaları
Sermaye Yeterliliği	Borç (Toplam Pasifler-Öz Sermaye) / Öz Sermaye Ödenmiş Sermaye / Öz Sermaye
Aktif Kalitesi	Toplam Yatırımlar / Toplam Aktifler Toplam Krediler / Toplam Aktifler
Yönetim Kalitesi	Takipteki Krediler / Toplam Krediler Karpayı (Faiz) Dışı Gelirler / Toplam Aktifler
Kazanma Gücü	Net Kar / Toplam Aktifler
Likidite	Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar / Toplam Aktifler Toplam Mevduatlar / Toplam Aktifler
Piyasa Risklerine Duyarlılık	TP (Türk Parası) Aktifler / Toplam Aktifler YP (Yabancı Para) Aktifler / YP Pasifler

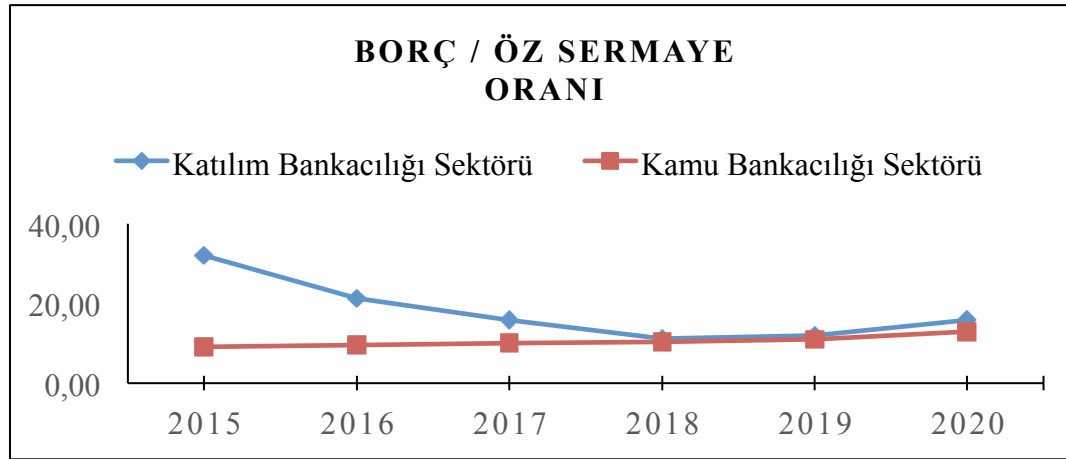
Analiz

Çalışmanın analiz kısmında, katılım bankacılığı ile kamu bankacılığı sektörlerinin performansları, CAMELS yöntemi kapsamında; sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, yönetim kalitesi, kazanma gücü, likidite ve piyasa risklerine duyarlılık unsurları ile grafiksel olarak karşılaştırılmaktadır.

Sermaye Yeterliliği Açısından Karşılaştırma

Aşağıdaki Grafik-1’de, katılım bankacılığı sektörünün borç/öz sermaye oranının 2015-2017 yıllarında daha yüksek olduğu, 2018-2020 yıllarında ise her iki bankacılık sektörünün ilgili oran değerlerinin benzer olduğu, bununla birlikte, katılım bankacılığı sektörünün ilgili oranı ilk yıllarda azalış gösterip son yıllarda artmaya başlarken, kamu sektörünün az da olsa analiz dönemi boyunca sürekli borç/öz sermaye oranının arttığı görülmektedir. Bu oranın düşük olması, sermaye yeterliliği açısından bankanın daha iyi durumda olduğunu gösterdiğinden, kamu bankacılığı sektörünün sermaye yeterliliği açısından daha iyi durumda olduğu görülmektedir.

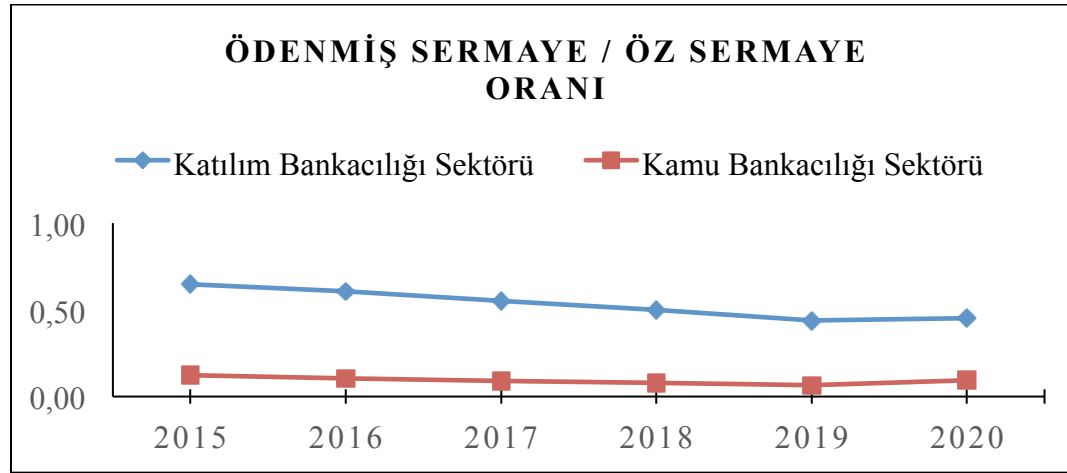
Grafik-1: Katılım ve Kamu bankacılık Sektörlerinin Borç / Öz Sermaye Oranları

Kaynak: Bütün grafik verileri ve çizimleri tarafımızdan oluşturuldu

Aşağıdaki Grafik-2’de, katılım bankacılığı sektörünün ödenmiş sermaye/öz sermaye oranının kamu bankacılığı sektörüne göre bütün yıllarda daha yüksek olduğu ve sürekli az da olsa azalma gösterdiği, kamu bankacılığı sektörünün ise hemen hemen bütün yıllarda aynı olduğu ve katılım bankacılığı sektörüne göre daha düşük orana sahip olduğu görülmektedir. Ödenmiş sermaye, bankanın pay senetlerini temsil ettiği için, katılım bankacılığı sektörünün kamu bankacılığı sektörüne göre öz sermaye içerisinde daha fazla pay senedi oranına sahip olduğu ve dolayısıyla sermaye ihtiyacından dolayı daha fazla piyasaya açılmış olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, daha az ödenmiş sermaye/öz sermaye oranına sahip olduğundan, kamu bankacılığı sektörünün daha fazla içsel öz sermaye kaynaklarına sahip olduğu ve sermaye yeterliliği açısından katılım bankacılığı sektörüne göre daha iyi durumda olduğu söylenebilir.

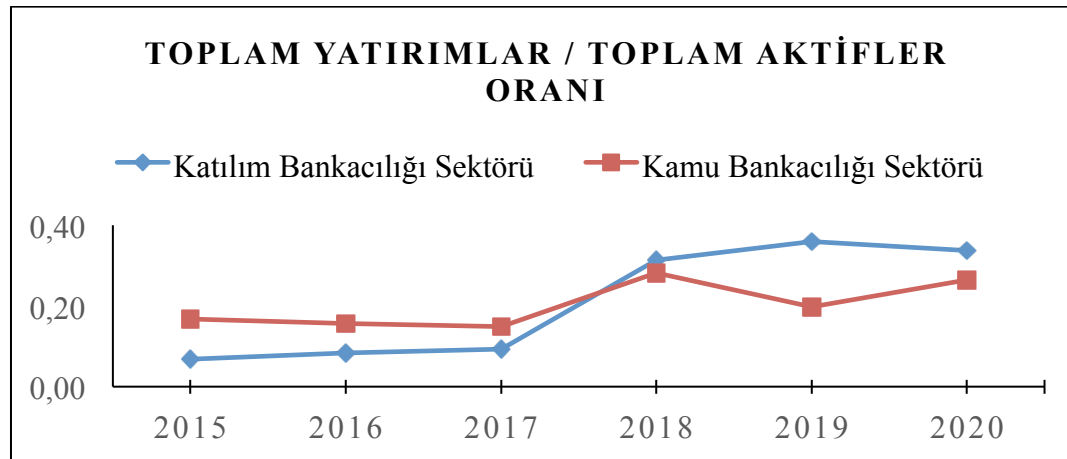
Grafik-2: Katılım ve Kamu bankacılık Sektörlerinin Borç / Öz Sermaye Oranları

Aktif Kalitesi Açısından Karşılaştırma

Aşağıdaki Grafik-3'te, kamu bankacılığı sektörünün 2015-2017 yıllarında katılım bankacılığı sektörüne göre daha yüksek yatırım oranına sahip olduğu, ancak 2018-2020 yıllarında daha düşük yatırım oranına sahip olduğu görülmektedir. Yatırım oranının yüksek olması, aktif kalitesinin yüksek olduğu anlamına geldiğinden, kamu bankacılık sektörünün 2015-2017 yıllarında daha yüksek aktif kalitesine sahip olduğu, ancak 2018-2020 yıllarında daha düşük aktif kalitesine sahip olduğu söylenebilir.

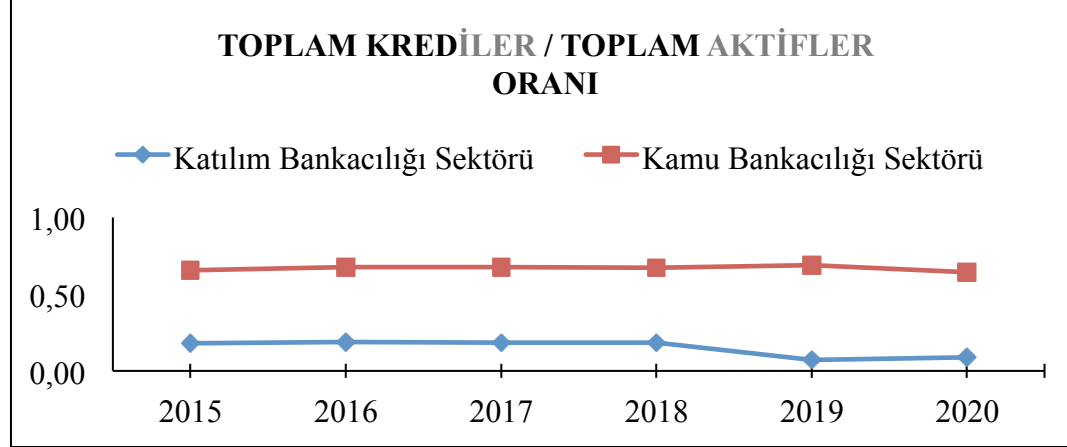
Grafik-3: Katılım ve Kamu bankacılık Sektörlerinin Toplam Yatırımlar / Toplam Aktifler Oranı

Aşağıdaki Grafik-4'te, kamu bankacılık sektörünün toplam krediler/toplam aktifler oranının analiz dönemi boyunca daha yüksek olduğu ve yine analiz dönemi boyunca her iki bankacılık sektörünün ilgili oranının hemen hemen sabit kaldığı görülmektedir. Toplam

krediler/toplam aktifler oranının yüksek olması, aktif kalitesinin daha yüksek olduğu anlamına geldiği için, kamu bankacılığı sektörünün daha yüksek aktif kalitesine sahip olduğu görülmektedir.

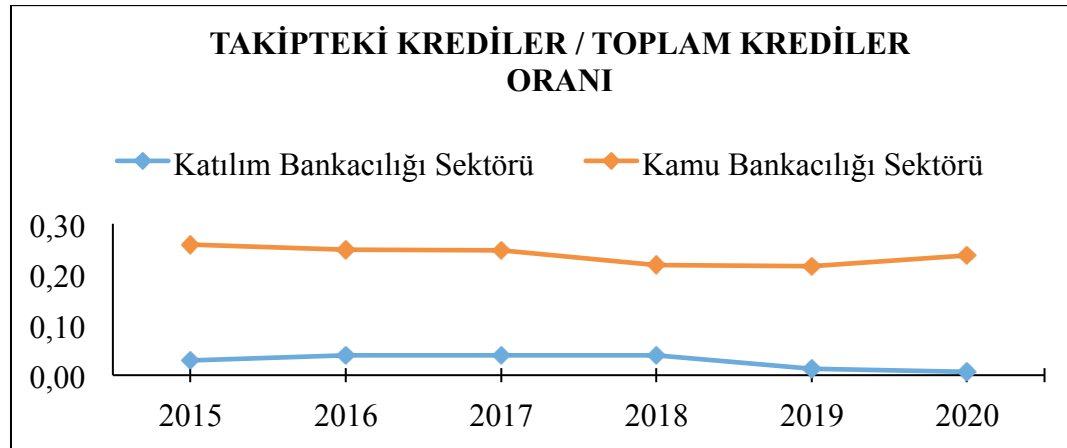
Grafik-4: Katılım ve Kamu bankacılık Sektörlerinin Toplam Krediler / Toplam Aktifler Oranı

Yönetim Kalitesi Açısından Karşılaştırma

Aşağıdaki Grafik-5'te, katılım bankacılığı sektörünün takipteki krediler/toplam krediler oranının daha düşük olduğu ve her iki sektörün de ilgili oranının bütün analiz boyunca hemen hemen değişmediği görülmektedir. Bu oranın düşük olması, kredilerin iyi yönetildiği anlamına geldiğinden, katılım bankacılığı sektörünün yönetim kalitesinin analiz dönemi boyunca daha iyi olduğu anlaşılmaktadır.

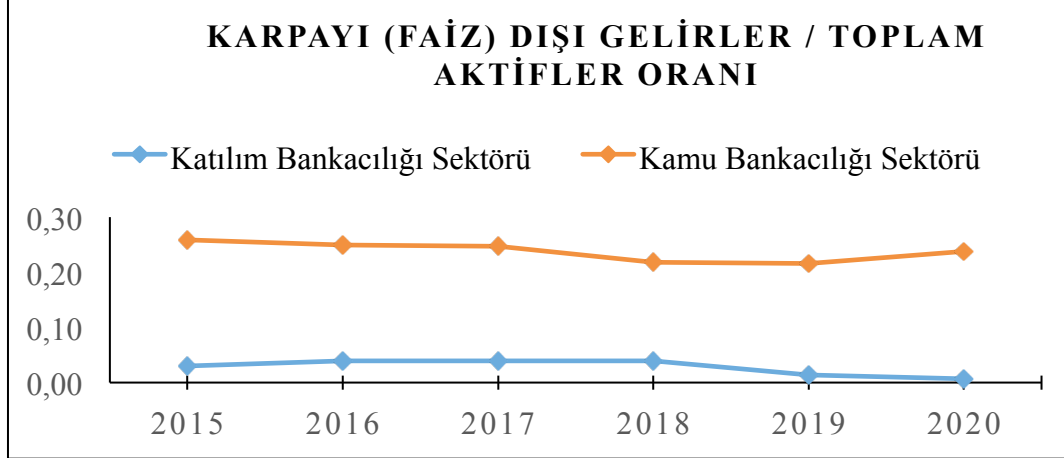
Grafik-5: Katılım ve Kamu bankacılık Sektörlerinin Takipteki Krediler / Toplam Krediler Oranı

Aşağıdaki Grafik-6'da, katılım bankacılığı sektörünün analiz dönemi boyunca daha düşük karpayı dışı gelirler/toplam aktif oranına sahip olduğu ve yine bu oranın her iki bankacılık sektörü için analiz dönemi boyunca hemen hemen değişmediği görülmektedir. Bu oranın düşük olması, bankanın esas faaliyetlerindeki yönetim başarısının yüksek olduğunu

gösterdiğinden, katılım bankacılığı sektörünün analiz döneminde yönetim kalitesinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

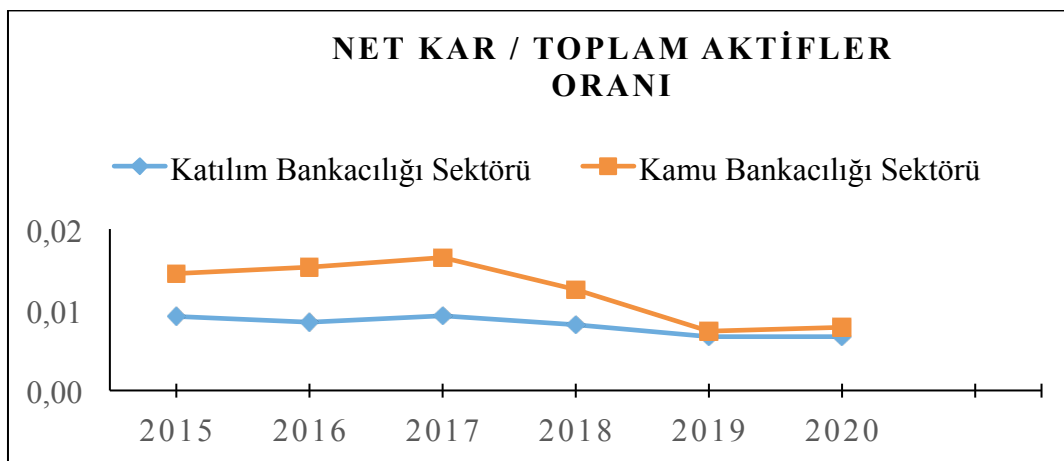
Grafik-6: Katılım ve Kamu bankacılık Sektörlerinin Karpayı (faiz) Dışı Gelirler / Toplam Aktifler Oranı

Kazanma Gücü Açısından Karşılaştırma

Aşağıdaki Grafik-7’de, kamu bankacılık sektörünün net kar/toplam aktifler oranının analiz dönemi boyunca daha yüksek olduğu, bununla birlikte, her iki bankacılık sektörünün karlılık oranlarının ilk yıllarda az da olsa yükselme eğiliminde iken, son yıllarda düştüğü görülmektedir. Kazanma gücü açısından, kamu bankacılık sektörünün katılım bankacılığı sektörüne göre daha iyi bir durumda olduğu görülmektedir.

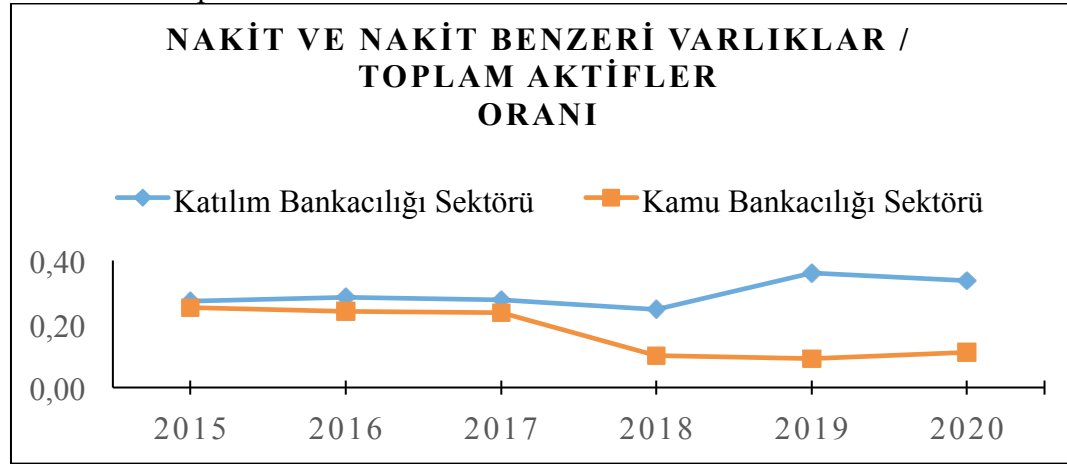
Grafik-7: Katılım ve Kamu bankacılık Sektörlerinin Net Kar / Toplam Aktifler Oranı

Likidite Açısından Karşılaştırma

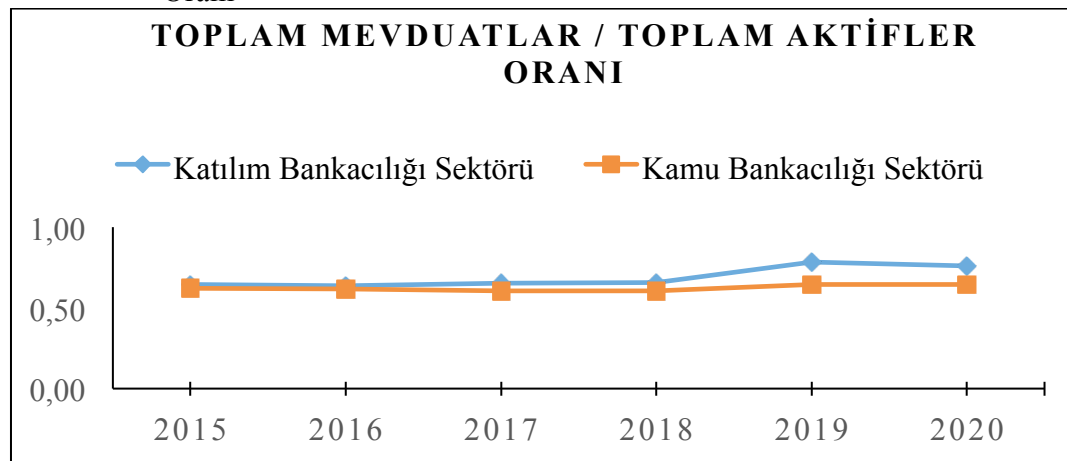
Aşağıdaki Grafik-8’de, katılım bankacılığı sektörünün nakit ve nakit benzeri varlıklar/toplam aktifler oranının bütün yıllarda kamu bankacılığı sektörünün oranına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, katılım bankacılığı sektörünün kamu bankacılığı sektörüne göre analiz dönemindeki bütün yıllarda daha yüksek likiditeye sahip olduğu görülmektedir.

Grafik-8: Katılım ve Kamu bankacılık Sektörlerinin Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar / Toplam Aktifler Oranı

Aşağıdaki Grafik-9’da, 2015-2016 yıllarında, her iki bankacılık sektörünün toplam mevduat/toplam aktifler oranının aynı olduğu, 2017-2020 yıllarında ise, katılım bankacılığı sektörünün ilgili oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, analiz dönemi boyunca, katılım bankacılığı sektörünün likidite durumunun, kamu bankacılığı sektörüne göre daha iyi durumda olduğu görülmektedir.

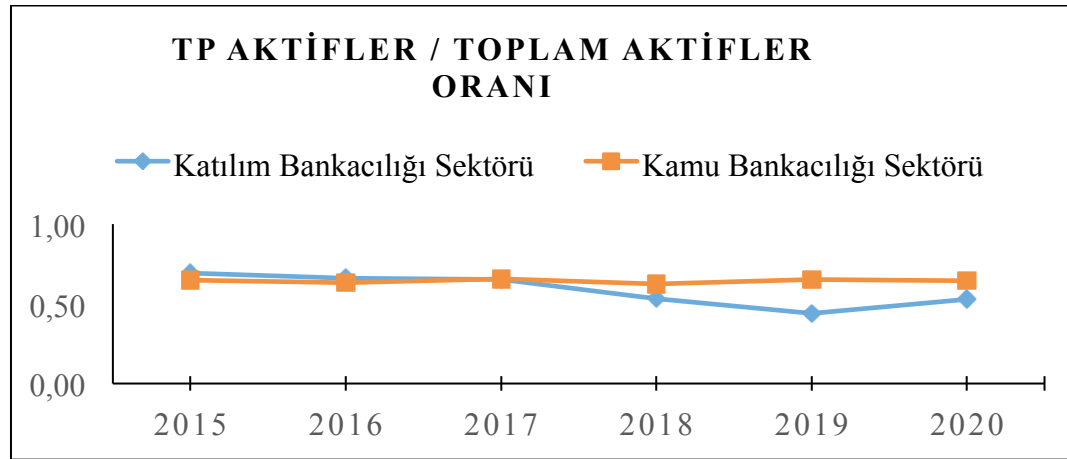
Grafik-9: Katılım ve Kamu bankacılık Sektörlerinin Toplam Mevduatlar / Toplam Aktifler Oranı

Piyasa Risklerine Duyarlılık Açısından Karşılaştırma

Aşağıdaki Grafik-10'da, 2015-2017 yıllarında, her iki bankacılık sektörünün TP (Türk Parası) aktifler/toplam aktifler oranının birbirine yakın olduğu, 2018-2020 yıllarında ise, kamu bankacılığı sektörünün ilgili oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. TP aktifler/toplam aktifler oranının yüksek olması, daha az döviz kullanıldığı ve döviz kuru riskinin daha az olduğu anlamına geldiğinden, 2015-2017 yıllarında, her iki bankacılık sektörünün aynı derecede ve düşük seviyede döviz kuru riskine sahip olduğu, ancak 2018-2020 yıllarında kamu bankacılığı sektörünün katılım bankacılığı sektörüne göre daha düşük seviyede döviz kuru riskine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

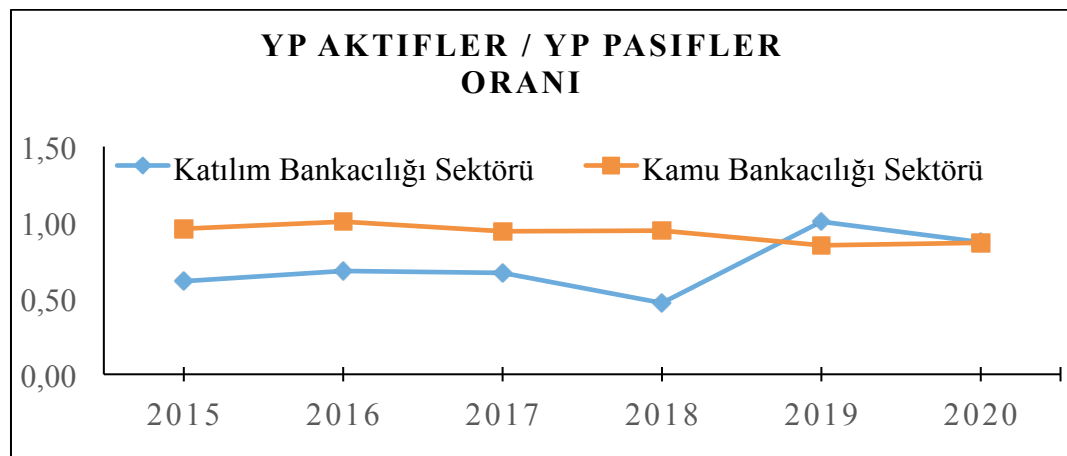
Grafik-10: Katılım ve Kamu bankacılık Sektörlerinin TP Aktifler / Toplam Aktifler Oranı

* : Türk Parası

Aşağıdaki Grafik-11'de, kamu bankacılığının YP (yabancı para) aktifler/YP pasifler oranının analiz dönemi boyunca 1 değerine yakın olarak katılım bankacılığı sektörünün ilgili oranına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu oranın 1 olması, döviz kuru riskinin olmadığını, 1'den uzaklaştıkça döviz kuru riskinin arttığını ifade ettiğinden, analiz döneminde kamu bankacılığı sektörünün katılım bankacılığı sektörüne göre daha düşük döviz kuru riskine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Grafik-11: Katılım ve Kamu bankacılık Sektörlerinin YP Aktifler / YP Pasifler Oranı

* : Yabancı Para

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, Türkiye’de faaliyette bulunan katılım bankacılığı ile kamu bankacılığı sektörlerinin performansları karşılaştırılmaktadır. Analizde, CAMELS yöntemi ve grafiksel analiz yöntemi kullanılmaktadır. Veri olarak ise, CAMELS yönteminin unsurları olan, sermaye yeterliliği için; borç/öz sermaye ve ödenmiş sermaye/öz sermaye oranları, aktif kalitesi için; toplam yatırımlar/toplam aktifler ve toplam krediler/toplam aktifler oranları, yönetim kalitesi için; takipteki krediler/toplam krediler ve karpayı (faiz) dışı gelirler/toplam aktifler oranları, kazanma gücü için; net kar/toplam aktifler oranı, likidite için; nakit ve nakit benzeri varlıklar/toplam aktifler ve toplam mevduatlar/toplam aktifler oranları, piyasa risklerine duyarlılık için ise; TP (Türk Parası) aktifler / toplam aktifler ve YP (Yabancı Para) aktifler / YP pasifler oranları kullanılmaktadır.

Katılım bankacılığı ve kamu bankacılığı sektörlerinin 2015-2020 dönemi için yapılan performans karşılaştırması analizi sonucunda; sermaye yeterliliği açısından; kamu bankacılığı sektörünün katılım bankacılığı sektörüne göre daha güçlü olduğu, aktif kalitesi açısından; kamu bankacılık sektörünün katılım bankacılığı sektörüne göre daha yüksek aktif kalitesine sahip olduğu, yönetim kalitesi açısından; katılım bankacılığı sektörünün kamu bankacılığı sektörüne göre daha yüksek yönetim kalitesine sahip olduğu, likidite açısından; katılım bankacılığı sektörünün daha yüksek likiditeye sahip olduğu, kazanma gücü açısından, kamu bankacılık sektörünün katılım bankacılığı sektörüne göre daha yüksek kazanma gücüne sahip olduğu, piyasa riskine duyarlılık açısından ise, kamu bankacılığı sektörünün piyasa risk duyarlılığının katılım bankacılığı sektörüne göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Analiz sonuçlarına göre, karlılık açısından, kamu bankacılığı sektörünün katılım bankacılığı sektörüne göre daha iyi durumda olmasının yanında, kamu bankacılığı sektörünün sermaye yeterliliği, aktif kalitesi ve piyasa risklerine karşı duyarlılık açılarından da katılım bankacılığı sektörüne göre daha iyi durumda olması, karlılık üzerinde sermaye yeterliliğinin, aktif kalitesinin ve piyasa risklerine duyarlılık kriterlerinin pozitif bir etkiye sahip olduğunu da göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, F., Soba, A., Yeşil, T. (2020). Katılım Bankalarının Camels Analizi Yöntemiyle Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Temmuz/2020 (87): 145-166. DOI: 10.25095/mufad.94446.
- Altan, M., Yusufazari, H., & Bedük, A. (2014). *Performance Analysis of Banks in Turkey Using CAMEL Approach. In Proceedings of International Academic Conferences*(No. 0902916). International Institute of Social and Economic Sciences.
- Avcı, T. & Aktaş, M. (2015). Katılım Bankalarının Kar Payları Ödemeleri ile Mevduat Bankalarının Faiz Ödemelerinin Birbirlerine Yakın Olmasının Nedenlerinin Araştırılması, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(4). 41-51. DOI: 10.25287/ohuibf.773540
- Bayrama, E. (2019). Katılım Bankalarının Finansal Performans Analizi: CRITIC ve PROMETHEE Yaklaşımları, *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020 9(18) 32–38.
- Bektaş, İ. (2018). Türk Bankacılık Sistemindeki Katılım Bankaları İle Mevduat Bankalarının Rekabet Gücü Bakımından Karşılaştırılması, *Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt/Volume: 16 Sayı/Issue: 4 Aralık/December 2018 s. 197-215, DOI: <http://dx.doi.org/10.11611/yead.447962>.
- Bektaş, S., Seki, I. (2018). Türk Bankacılık Sistemindeki Katılım Bankaları İle Mevduat Bankalarının Rekabet Gücü Bakımından Karşılaştırılması, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt/Volume: 16 Sayı/Issue: 4 Aralık/December, s.197-215, DOI: <http://dx.doi.org/10.11611/yead.447962>.

- Duttweiler, R. (2009). *Managing Liquidity in Banks: A Top down Approach*, John Wiley and Sons, p.1.
- Erol, C., F. Baklaci, H., Aydoğan, B. and Tuğ, G. (2014), Performance comparison of Islamic (participation) Banks and Commercial banks in Turkish Banking Sector, *EuroMed Journal of Business*, Vol. 9 No. 2, pp. 114-128. DOI: <https://doi.org/10.1108/EMJB-05-2013-0024>
- Gezen, A. (2019). Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankalarının Entropi ve WASPAS Yöntemleri ile Performans Analizi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi* - Ekim/2019 (84): 213-232. DOI: 10.25095/mufad.94446.
- Grier, Waymond A. (2007). *Credit Analysis of Financial Institutions*, 2nd ed. Euromoney Institution Investor PLC.
- Karavardar, A. ve Çilek, A. (2020). Türkiye’de Katılım Bankalarının Finansal Performansının Analizi, *Maliye ve Finans Yazıları* - 2020 - (113), 99 – 118. DOI: <https://doi.org/10.33203/mfy.840442>.
- Karlyn, M. (1984). Capital Adequacy at Commercial Banks. *Economic Review*, Federal Reserve Bank of Kansas City, p. 17-30.
- Kevser, M.(2021). Banka Türlerinin Karşılaştırmalı Finansal Performans Analizi: Türkiye İçin Ampirik Bir Araştırma, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Mart 2021, 23(1), 61-80. DOI: <https://doi.org/10.31460/mbdd.820062>
- Özkan, T. (2019). Türk Bankacılık Sektöründe Finansal Performans Ölçmede TOPSIS Yönteminin Kullanımı: Katılım Bankaları Üzerine Bir Uygulama, *Maliye ve Finans Yazıları*, 2020 (113), 47 – 64. DOI: <https://doi.org/10.33203/mfy.840442>.
- Rahman, Z., Islam, S. (2017). Use of CAMEL Rating Framework: A Comparative Performance Evaluation of Selected Bangladeshi Private Commercial Banks, *International Journal of Economics and Finance*, Vol. 10, No. 1; 2018. DOI: 10.5539/ijef.v13n1p1
- Rozzani, N., & Rahman, R. A. (2013). Camels and Performance Evaluation of Banks in Malaysia: Conventional Versus Islamic, *Journal of Islamic Finance and Business Research*, 2(1), 36-45.
- Uniform Financial Institutions Rating System (1997). *Statements of Policy*. The United States: Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC).
- Yurttadur, M. , Demirbaş, H. (2017). Türkiye’de Bulunan Katılım Bankaları ve Özel Sermayeli Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması, İstanbul Gelişim Üniversitesi, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2), 2017, ss. 89-117. DOI: <https://dx.doi.org/10.17336/igusbd.681434>

Extended Summary

Purpose

The aim of this study is to analyze the comparative performances of the participation and public banking sectors operating in Turkey. The analysis is carried out using the annual data covering the period 2015-2020 and the CAMELS method. Within the scope of the CAMELS method, the capital adequacy, asset quality, management quality, earning power, liquidity and sensitivity to market risks of the participation and public banking sectors operating in Turkey are analyzed comparatively.

Interest-free finance systems, including participation banking, evaluate the funds they collect from savers in accordance with interest-free financing models and share the resulting profit or loss with savers on a partnership basis (Yurttadur and Demirbaş, 2017: 90). In other words, the interest-free system or participation banking can be defined as a system in which the income is shared based on profit and loss and all monetary transactions correspond to a good or service (Avcı and Aktaş, 2015: 43).

Participation banking activities first started in Egypt between 1963-1967 and the first participation bank was established in 1971. The law on participation banking activities in Turkey was enacted in 1983 and the first participation bank was established in 1985 under the name of "Private Finance Institution". In 1999, the first regulations regarding participation banks were made and participation banking was included in the scope of the Banking Law. With the regulation in 2005, its name from "Private Finance Institution" was changed to "Participation Bank" (Yurttadur ve Demirbaş, 2017: 90).

With the increasing importance of the participation banking sector in our country and the increase in its activity volume, researches on these institutions have gained importance. Various scientific studies in which comparative analyzes of participation banking and interest banking are made based on criteria such as profitability, risk and financial performance come to the fore. As a result of the fact that public banks have started to operate in the participation banking sector in our country, it is important to conduct comparative performance analyzes of participation banks and public banks in Turkey.

This study is important because it sheds light on the investors and managers in the participation banking and public banking sectors in the decision stages. It is also beneficial for researchers and academics in these sectors, and especially since the volume of participation banking activity is increasing in our country.

Method

In this study, in which the performances of the participation banking and public banking sectors in Turkey for the period 2015-2020 are compared, the CAMELS method and 11 financial ratios considered within the framework of this method are used. Since the analysis related to the study covers the period of 2015-2020, 3 participation banks and 3 public banks that were active at the end of 2014 could be used. The financial ratio data used in the analysis were obtained by using the balance sheets and income statements of the banks.

The CAMELS method used in the analysis is a method in which financial performance is evaluated by considering 6 different financial situations of companies and banks. These financial situations consist of capital adequacy, asset quality, management quality, earning power, liquidity and sensitivity to market risks.

Results

In this study, the performances of participation banking and public banking sectors operating in Turkey are compared. In the analysis, the CAMELS method and the graphical analysis method are used. As data, debt/equity and paid-in capital/equity ratios for capital adequacy, total investments/total assets and total loans/total assets ratios for asset quality, non-performing loans/total loans and non-divident/non-interest income/total assets ratios for management quality, net profit/total assets ratio for earning power, cash and cash equivalents/total assets and total deposits/total assets ratios for liquidity and TL (Turkish Lira) assets / total assets and FX (Foreign Currency) assets / FX liabilities ratios for sensitivity to market risks are used.

As a result of the performance comparison analysis of the participation banking and public banking sectors for the 2015-2020 period, in terms of capital adequacy; the public banking sector is stronger than the participation banking sector, in terms of asset quality; the public banking sector has a higher asset quality than the participation banking sector, in terms of management quality; the participation banking sector has a higher management quality than the public banking sector, in terms of liquidity; it is seen that the participation banking sector has higher liquidity, in terms of earning power; the public banking sector has higher earning power than the participation banking sector, and in terms of market risk sensitivity; the market risk sensitivity of the public banking sector is lower than the participation banking sector.

According to the results of the analysis, that beside the public banking sector is in a better position than the participation banking sector in terms of profitability, the public banking sector is in a better position than the participation banking sector in terms of capital adequacy, asset quality and sensitivity to market risks shows that capital adequacy, asset quality and sensitivity to market risks have positive effect on the profitability.